

4. *Мачулка О.* Особливості формування обліково-інформаційного забезпечення щодо використання прибутку підприємствами //Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. - №4. – С. 25-30.

Поступила в редколегію 07.10.08

УДК 336.74:334.758.4

Р.М.ЦИГАН, НТУ «ХПІ», Харків

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ОБЛІКУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ

У статті досліджуються проблеми ведення обліку холдингових компаній. Визначено, що для ефективного управління підприємством необхідно приділити увагу обліку і контролю за рухом грошових потоків

In article problems of record-keeping of holding companies are investigated. It is defined, that for efficient control the enterprise it is necessary to pay attention to the account and the control over movement of cash flows

Господарська діяльність будь-якого суб'єкта господарювання нерозривно пов'язано з рухом коштів. Грошові кошти називають безприбутковими активами. Вони обслуговують практично всі аспекти операційної, інвестиційної і фінансової діяльності. Тому, у процесі фінансово-господарської діяльності підприємство зобов'язано враховувати дві обставини: з одного боку, для підтримки поточної платоспроможності необхідно наявність достатнього обсягу грошових коштів, з іншого – завжди є можливість отримати додатковий прибуток від вкладання таких коштів у банківські депозити або цінні папери. У зв'язку з цим необхідно знайти оптимальну міру для підтримки вільного залишку грошових коштів на рахунках підприємства. Вона залежить від системності притоків і відтоків грошових коштів, а також від цілей підприємства.

Проблеми організації обліку і управління грошовими потоками розглядаються вітчизняними вченими такими як: С.Ф.Головим, В.М.Костюченко.[2], Г.В.Уманців, [4], іноземними – Н.Н.Хахонова, [5], В.В.Ковалев[3] та інші. Водночас, у вітчизняній теорії та практиці бракує дослідження обліку грошових потоків холдингових компаній. Відповідно до поставленої мети передбачено вирішення таких

основних завдань: поглибити дослідження обліку з точки зору грошових потоків і особливості їх формування у холдингу.

Розглядаючи ефективність управління підприємством з ціллю отримання прибутку важливим є поняття грошових потоків. Грошовий потік підприємства являє собою сукупність розподілених за окремими інтервалами у часі надходжень і виплат грошових коштів за період що розглядається, які генерують його господарську діяльність, рух яких пов'язано з факторами часу, ризику і ліквідності. Для забезпечення ефективного управління грошовими потоками доцільно здійснювати їхню класифікацію за різними ознаками, методичний підхід до якої найбільш докладно висвітлено в працях І.А.Бланка.

Класифікація грошових потоків:

1. За спрямованістю руху коштів виділяють такі види грошових потоків: додатний грошовий потік (приплив коштів); від'ємний грошовий потік (відплив коштів);

2. За методом обчислення обсягу: валовий і чистий грошовий потік;

3. За видами діяльності: грошовий потік від операційної діяльності, грошовий потік від інвестиційної діяльності, грошовий потік від фінансової діяльності;

4. За рівнем достатності обсягу розрізняють: надлишковий грошовий потік, дефіцитний грошовий потік

5. За неперервністю формування розрізняють: регулярний грошовий потік, дискретний (епізодичний) грошовий потік

6. За стабільністю часових інтервалів регулярні грошові потоки можуть бути: з рівномірними часовими інтервалами, з нерівномірними часовими інтервалами.

7. За періодом часу: короткострокові грошові потоки (до року); довгострокові грошові потоки (понад рік).

8. Залежно від того, коли надходять кошти – на початку періоду (передоплата) чи наприкінці періоду – розрізняють грошові потоки: пренумерандо, постнумерандо.

9. За видами використаних валют розрізняють: грошові потоки в національній валюті; грошові потоки в іноземній валюті.[1]

Розглянуті класифікації дають можливість більш цілеспрямовано здійснювати облік, аналіз і планування різних видів грошових потоків на підприємствах.

Спочатку розглянемо відмінності між холдингом як сукупністю юридичних осіб та холдингом як сукупністю бізнесів. Управлінський облік грошових потоків холдингу організується одночасно у чотирьох розрізах: за рахунками і касам, за бізнесом, за економічними категоріями, за придатністю операцій до зовнішнього і внутрішнього обороту. І все це – у щоденному режимі обліку з накопиченням даних та їх загально фірмовій консолідації. Тобто наявна суттєва інтеграція різноманітної фінансової інформації, яка дозволяє перейти до рішення важливих практичних задач, таких як бюджетування з урахуванням планування конкретних маршрутів проходження грошей. У цьому випадку в процесі планування бюджетів завжди враховують не тільки питання «який обсяг фінансування?» тієї або іншої статті бюджету, також і питання з якого рахунку буде здійснюватися фінансування та розрахунок достатності коштів на даному рахунку до часу початку фінансування.

Іноді фінансування проектів і угод припиняється внаслідок неповної прозорості грошових потоків компанії. Це відбувається не тому що у холдингу нестача грошей, а лише тому, що нез'ясовано, де вони конкретно знаходяться і на що можуть бути спрямовані. Практика роботи з грошовими потоками при їх обліку у декількох розрізах дозволяє оперативнo розібратися, якою має бути організаційна структура компанії та які бізнес-процеси вона має підтримувати. У даному випадку рішення проблем фінансового обліку і планування становиться базою для вирішення типових управлінських задач.

Традиційна система управлінського обліку ґрунтується на поділі підприємства на центри доходів витрат, прибутку та інвестицій. Такий підхід, з огляду на грошові потоки, невиправданий у зв'язку з тим, що поняття доходи, витрати і фінансові результати відрізняються від надходжень і видатків грошових коштів.

Теоретично величина прибутку і результат руху грошових коштів (чистий грошовий потік) можуть співпадати у том випадку, коли облікова політика підприємства припускає використання тільки касового принципу (операції реєструються в обліку тільки після фактичних виплат або після надходження грошових коштів). Практично це неможливо тому, що:

а) прибуток відображає чистий дохід, отриманий підприємством за визначений період часу, який не співпадає з реальними надходженням грошових коштів;

б) прибуток визнається у момент здійснення продажу, а не після надходження грошових коштів;

в) грошовий потік включає рух грошових коштів, які безпосередньо не враховуються при розрахунку прибутку: капітальні вкладення; податки, сплачені за рахунок прибутку, боргові виплати, і т.інше;

г) при розрахунку прибутку не всі витрати включаються у витрати виробництва, які враховуються при її визначенні (наприклад, податок на прибуток та інше);

д) прибуток визначає приріст авансованої вартості за період, що характеризує ефективність управління підприємством. Однак, наявність прибутку не означає наявність у підприємства вільних грошових коштів, які можна витратити;

е) прибуток визначається у системі бухгалтерського обліку, тобто є розрахунковим показником. Методика розрахунку прибутку регламентується нормативними актами з оподаткування, які підтримують ряд обмежень на отримані у зменшення прибутку витрати. В залежності від методики, що використовується для розрахунку прибутку може мінятися.[5]

Практично вся система бухгалтерського обліку в Україні орієнтована установленою методологією і практикою на розрахунок показників прибутковості бізнесу, але обліку грошових потоків не приділяється достатньо уваги, і у холдингових компаніях.

Ефективність управління грошовими потоками холдингу у значній мірі залежить від реалізації таких принципів.

По-перше, консолідація фінансових звітів, тобто складання балансу, звіту про фінансові результати і потоки грошових коштів. Високий ступень об'єднання активів до їх злиття потребує побудови консолідованого балансу, який повністю включає баланси усіх учасників холдингу. Оскільки структура балансу комерційного банку відрізняється від структури балансів торгових і промислових підприємств, тому кожний учасник холдингу має вести самостійний баланс відносно частини власних ресурсів, використаних вне діяльності холдингу.

Ведення консолідованого балансу сприяє зниженню неплатежів у холдингу, так і у відношенні до зовнішніх контрагентів. Це відбувається завдяки тому, що агрегований баланс дозволяє вести централізований облік однорідних груп витрат і ефективний контроль над використанням фінансових ресурсів, а також взаємозалік платежів. [6]

Згідно національному положенню (стандарту) бухгалтерського обліку 20, холдингові компанії зобов'язані складати та публікувати «консолідовану звітність». Підготовка консолідованого звіту про рух грошових коштів передбачає аналіз впливу певних операцій на чистий рух грошових коштів в холдингу.

Підводячи підсумки треба сказати, що організацію облікового процесу доцільно розглядати окремо для кожного рівня структури холдингу, тобто для материнської компанії, для дочірніх підприємств і для холдингу в цілому. Тому для холдингової компанії потрібно виділити консолідацію грошових потоків у якості окремого етапу облікового процесу, з метою підвищення контролю за грошовими потоками та оптимізації управління ними у холдингу.

Список літератури: 1. *Бланк И.А.* Финансовый менеджмент: Учебный курс. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2006. - 656 с. 2. *Костюченко В.М.* Консолідована фінансова звітність: міжнародний досвід та практика України: Навчально-практичний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 528 с. 3. *Ковалев В.В.* Управление денежными потоками, прибылью и рентабельностью: учебно-практ. пособие. – М.: ТК Велі, Изд-во Проспект, 2008. – 336с. 4. *Уманцев Г.В.* Холдингові компанії та промислові фінансові групи у сучасній економіці. – К.,2002. – 429с. 5. *Хахонова Н.Н.* Учет, аудит и анализ денежных потоков предприятий и организация. – М., ИКЦ «Март»; Ростов н/Д, издательский центр «Март», 2003. – 304с. 6. www.management.com.ua

Поступила в редколегію 27.10.08